

**ПІТЕР
КЕРІ**

**ПАПУГА
ТА ОЛІВ'Є
В АМЕРИЦІ**

РОМАН

**ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2012**

ОЛІВ'Є

I

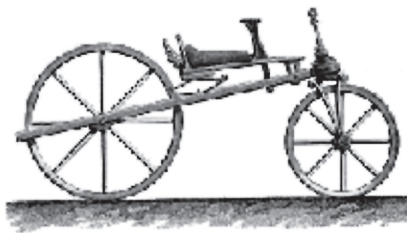
Я знав це завжди: ще до мого народження трапилося щось жахливе та катастрофічне, хоча мої батьки, граф і графиня, нізащо не розповіли б мені, що саме. Через це орган моєї цікавості подразнився, і я виріс найнепогамовнішим і найхворобливішим створінням, яке ви тільки годні собі уявити — слабкий, блідий, я постійно лазив і потикався до кожної ринви та на кожне горище шато де Барфлер.

Але поміркуйте: хіба не дивно, з огляду на завзятість моїх досліджувань, що це не я знайшов дядьків *селерифер*?

Можливо, у вашій родині *селерифер* не був чимсь особливим. Натомість у моїй він був загадкою, як і все решта. Цей неоковирний дерев'яний велосипед, якого змайстрував мій дядько Астольф де Барфлер, побачив денне світло тільки тоді, коли двоє мандрівних покрівельників виявили, що його прив'язано до крокви. Я не мав поняття, чому його там прив'язали, так само як не знав, навіщо мій дядько — гадаю, то зробив він — скористався для цього двома шкіряними собачими нашійниками. Для мене було природним уявити

трагедію — наприклад, що віддані пси загинули, — але, можливо, нашійники просто були першим, що нагодилося дядькові під руку. Хай там як, але це була типова таємниця шато де Барфлер. Принаймні не я його знайшов, і моє серце починає калатати навіть зараз, коли уявляю, як відреагувала б мати, якби це трапилось зі мною. Було неможливо відгадати, що її засмутить наступного разу. Її материнські інстинкти проявлялися доволі дивним чином, утім, я любив ці, беззаперечно, часті пориви, коли вона побоювалася, що я можу померти. Документально затверджено, що 1809 року вона викликала лікаря п'ятдесят три рази. Й тепер, двадцять років по тому, вона й досі була здатна на найшаленіші вчинки заради порятунку мого життя.

Селерифер не мав ні доброго, ані поганого впливу на моє дитинство, і я не став би про нього згадувати взагалі, якби не той факт, що ось же ж він — стоїть перед нами.

Як завжди, австрійському рисувальникові не вдалося відтворити третій вимір.

Одначе:

чи міг інший транспортний засіб допомогти краще виконати завдання, до якого я так необачно узявся і якому ви, між

іншим, посприяли, беручи до рук цю книжку? Це означає, що ви погодилися перенестись у моє дитинство, де я доведу або ж дуже постараюся довести, що форма моєї голови, моя особиста френологія, об'єм моїх легенів — усе це залежало від невідомих подій, що трапилися незадовго до мого народження.

Тож закликаю вас повірити, що ми з вами надібали гротескний антикварний велосипед із дерев'яною рамою у формі коня, і, звичайно, якщо ми наміряємося за його допомогою дістатися до мого будинку, то нам доведеться штовхати дядькове твориво крізь опалі гілки та зарості. Він практично непридатний для їзди через ліс, де ми з абатом де ля Лондом, любим моїм Бебе, підстрілили стількох вивірок і жайворонків, що моє плече перетворилося на суцільний синець.

«Обережно, любий Олів'є, обережно».

Тепер ми вже можемо проігнорувати кровотечу з носа, хоча заради реалістичності її можна спрогнозувати заздалегідь — ефектні струмені, розкішні потоки — моє тіло завжди було надто крихким сховищем для тих пристрастей, що нуртували в його жилах, та оскільки ми вигадаємо цю пригоду, то уявімо, що нема жодної крові, жодних компресів або п'явок, жодної шаленої біганини з метою відірвати лікаря від його сніданку. Отже, ми, читачі, можемо залишити позаду підступно-оксамитову Сену й перетнути нерівні лісисті місцини, щоб вийти на стежину поміж липами, і я, Олів'є-Жан-Батист де Кларел де Барфлер, дворянин із Міопії, обертаю педалі, немов молотарка, а водночас показую вам пожухлий город ліворуч і брудну акварель фруктового саду по правий бік. Оце гнойовий потік сільської дороги, яким

можна, буксуючи, добратися до прочиненої брами палацу Барфлер на човні.

Вітаю, Жаку, привіт, Густаве, Одиліє. Я вдома.

Правобіч батьків *кортхауз*, де він одружує юних селян, рятуючи їх від військової служби і завчасної загибелі в наполеонівській армії. Без потреби казати, що ми не на боці Бонапарта, і мій тато вважає за доцільне залишити політичні інтриги комусь іншому. Ми провадимо спокійне життя, говорить він, на вигнанні у Нормандії. Мати говорить те саме, але з більшою гіркотою. Тільки в архітектурі нашого шато можна виявити сліди глибокої родинної травми. Ми провадимо спокійне життя, але, скажімо, наше подвір'я швидше скидається на поле бою, його прадавню простоту спотворено купою ровів, укріплень, червоною грязюкою, білим піском, сірою бруківкою і п'ятдесятьма чотирма форзиціями, що їх коріння сплелось у вигадливі кулі. Австрійський архітектор розташувався у Блакитному Покої зі своїми креслярськими дошками й олівцями з метою надати подвір'ю належної розкоші. Поки ми їдемо, ви можете глянути на цю зухвалу істоту.

Я не розповів про найсерйозніший дефект дядькового велосипеда — він не має керма. Поза тим є й інші вади, але кого б це хвилювало? Двоколісний *селерифер* був однією з тих дивовижних машин, із яких спершу глузують через їх непрактичність, аж поки цілком несподівано, неначе лакей-італієць, що падає зі сходів, вони постають перед нами, невмолимо реальні та надзвичайно корисні.

Ще до 1805-го, коли я вперше скуштував материнське молоко, запанувала доба винаходів — символів великої краси та великого жаху, і я дуже рано про це дізнався, ще не

тямлячи, що таке краса і що таке жаж. Те, що я зрозумів, виникло із сукупності символів: таємничість, хвилюючий присмак материнського молока, моє власне дихання, жадливий і незмовкний рев клятої худоби — особливо зимовими вечорами, коли слуги знову й знову намагалися запалити ліхтарі, — усе це ворохобило мене до нестями.

Згаяно стільки слів, а тим часом уже можна, безумовно, тихенько в'їжджати у шато крізь високі блакитні двері, де ми різко звернемо праворуч і *катapultуємося* через довгелезну галерею з такою швидкістю, що колеса *завицять*, і в нас буде якраз удосталь часу, щоб запримітити по ліву руку самовдоволеного архітектора чи, може, його стрункого білявого помічника. Праворуч — дивіться хутчій — шість високих вікон, кожне з яких демонструє страшенний безлад на підвір'ї, а також браму, за якою селяни та їхня худоба регулярно залишають солому та екскременти.

А ще біля кожного вікна можна побачити портрет котрогось де Гармона чи де Барфлера, а чи де Клареля, — родовід, який простягся так далеко в глиб часів, що якби мій батько у найчорніші дні Революції спробував спалити усі листи та документи, котрі неминуче прив'язували його до цих шляхетних привілеїв та небезпек, він побачив би, як його папери вилітають із багаття неушкодженими, як чотириста років історії, немов палаючі ворони, кружляють на вогненних крилах і здіймаються в холодне бірюзове небо, якого мені ще не судилося бачити.

А сьогодні ясно й сонячно. Довга галерея — неначе іподром, вимощений мармуром, і ми зі свистом розсікаємо повітря в напрямку тих темних дверцят, що провадять до

невеличкої каплиці, де Маман частенько віддається вранішній молитві.

Але тепер мати не молиться, тож, аби навідатися до неї, доводиться тягти машину за собою. Будь-хто інший обрав би матеріалом для цього жалюгідного пристрою дуб, але мій дядько, вочевидь, був самобутнім майстром. Зараз на цих нескінченних сходах мені так важко дихати, ніби хтось пиляє мою горлянку терпугом. Нічого веселого в цьому нема, пане, проте не хвилюйтеся. Може, я і справді хирлявий хлопчик з сутулими плечима й тонкими руками, але кров маю холодну й сильну, і я потямлю переплисти річку, вполювати пташку і затагти *селерицер* на другий поверх, де відрекомендую вас постаті на розкладному кріслі в накидці з глухим каптуром — моїй матері, графині де Гармон.

Бідолашна Маман. Погляньте, як вона страждає, її виснажене обличчя так і світиться в темряві. Замолоду вона ніколи не хворіла. У Парижі вона була красунею, але Париж відібрали у неї. Вона має власний чималий будинок на Рю Сен-Домінік, одначе батько — чоловік обережний, тому-то ми зараз на селі у вигнанні. Мати страшенно тужить за Парижем, хоча деколи може видатися, що вона розкаюється. Чи вона грішила? Навіть якщо так, то хто б мені про це розповів. Вона носить темний і просторий одяг, як і належить побожній жінці. Її життя — наче священна покута за своє нездале дитя.

Я теж хворію, але зовсім не так. Я, за власним визначенням, є *нестерпним монстром*.

Погляньте, яка страхітлива мала істотка — на голові рушник, просяклий потом, а добрий Бебе, мій домашній учитель і сповідник, який нерідко бував ще й нянькою, терпляче си-

дить поряд, поклавши руку мені на спину, поки я змагаюся зі смертю так довго й тяжко, що засинаю під час нападів і прокидаюся з ошпареним носом, а легені ледве ворухаються, неначе напівдохла риба у відрі.

Скільки таких ночей я провів, задихаючись, маючи змогу спостерігати, як бліде сяйво світанку змиває чорнильні води ночі з тополиного листя, наслухати вороняче каркання та сміховинні горгулячі нарікання на безрадісне сільське життя.

Я знаю, що в Парижі мене вилікували б. У Парижі я був би щасливим.

Абат де ля Лонд, навпаки, вважав, що Париж — це бридка вигрібна яма і що сільське повітря мені на користь. Ми мусли вивчати Катулла з Цицероном, а замість цього з мушкетерами наготові ходили стріляти дроздів і голубів — ми почувалися тоді героями кельтської легенди, і Бебе поєднував ролі загонича, садівника та священика в одній особі. «Ти просто блискучий юний стрілець», — казав він, бігаючи по нашу здобич. «*Quam sagaciter puer telum conicit!*» — перекладав я це латиною. Бебе не знав про мою короткозорість. Мені щастило поцілити в те, що я ледве бачив, — аж таким важливим було для мене його схвалення.

Мати воліла, щоб я звертався до нього на «ви» або називав *L'Abbé*, та завдяки своїй вдачі він до самої смерті залишився Бебе.

Дивно, що він полюбив таку істоту, як я. Це був сильний ставний чоловік із білосніжним волоссям і проникливими очима, завжди готовими до співчуття. Він виростив мого батька, і тепер я цілковито довіряв йому, його великим рукам у пігментних плямах, його безмежній терплячості та слідам